

The Prisoner (logo seriálu)

Autor: Stephen Dalton

Půlstoletí poté, co byl surrealistický špionážní seriál Patricka McGoohana The Prisoner poprvé vysílán v televizi, žijeme nyní všichni ve Vesnici?

Před 50 lety seriál *The Prisoner* (Vězeň) proměnil a povětšil televizní drama na avantgardní umění. Projekt své hlavní hvězdy Patricka McGoohana a George Marksteina se stal šedesátkovou klasikou: mihotání mezi Kafkou a Carnaby Street, 1] špionážní thriller, ovšem bližší Buñuelovi s Beckettem než Bondovi.

McGoohan v něm ztvárnil Číslo 6, bezejmenného tajného britského agenta, který z blíže neuvedených etických důvodů v návalu hněvu podává rezignaci. Okamžitě je omámen a unesen. Probouzí se ve Vesnici, malebném pobřežním vězeňském táboře přetékaným atmosférou zlověstné přeslazenosti. Hlavním místem natáčení byl Portmeirion na severu Walesu, připomínající spíš Butlins 2] než Guantanamo, úžasný pseudo-středomořský fantaskní výtvar sir Clougha Williams-Ellise.

V průběhu 17 epizod se temné síly, které Vesnici řídí, pokoušejí donutit Číslo 6 prozradit skutečné pohnutky za jeho rezignací, přičemž využívají nápaditou plejádu vychytralých triků a technik k vymývání mozků. On však všem úspěšně vzdoruje: „Nenechám se zastrašit, zařadit do složky, orazítkovat, založit do šanonu, archivovat ani očíslovat“, odštěkává. „Můj život patří mně“.

Podívejte se na úvodní scénu seriálu *The Prisoner*:

Perfekcionista, irsko-americký pijan McGoohan neměl přílišnou trpělivost s hlupáky. Po úspěchu s konvenčnějším špionážním seriálem *Danger Man* se coby nejlépe placený herec britského televizního prostředí cítil v dostatečně pevném postavení, aby si mohl seriál přizpůsobit k obrazu svému. Přišel nejen s výchozí premisou, ale dokonce sám k několika dílům napsal scénář a zrežiroval je. Dokonce určil Číslu 6 narozeniny ve stejný den jako sobě: 19. března 1928.

V dobách, kdy se britští diváci ještě museli spokojit s pouhými třemi televizními kanály, měla takováto hvězdná síla značný vliv na sledovanost. McGoohan toho využil v plné míře a zanechal tak za sebou jeden z nejodvážnějších a nejzvláštnějších televizních experimentů všech dob.

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

Přestože jej kritika na obou březích Atlantiku vynášela do nebes, skončil *The Prisoner* předčasně už v roce 1968 – mystika jeho kultu však nerušeně žije dál. Za svrchním nátěrem dobové psychedeliky seržanta Peppera se McGoohan ze všech sil pokouší vytvořit co možná nejvíce nadčasovou temnou pohádku s alegorickým přesahem. I o půlstoletí později nám tak tato podivuhodná cesta za zrcadlo stále nabízí četné prorocké postřehy o politice, technice, společenské konformitě i televizi samotné.

Zde je šest z nich.

Číslo 1: Seriál předpověděl současnou éru nepřetržitého masového sledování

Seriál natočený na vrcholku studenoválečných obav z **orwellovského** policejního státu na druhé straně Železné opony nastolil znepokojivou možnost, že by své vlastní občany mohly špehovat i relativně benevolentní západní demokracie.

Pod příjemnou idylkou pohádkově působící Vesnice dozírá na každý náš pohyb podzemní armáda nohsledů a přitom nám vymývá mozek, abychom i my byli vzornými občany a spořádanými spotřebiteli. A co víc – nám se to líbí. Seriál vznikl ještě před šokujícími odhalenými aféry Watergate a desetiletí předtím, než Edward Snowden odkryl před zraky světa globální masové špehování **NSA** i dalšími bezpečnostními organizacemi.

„Řídí nás Pentagon, Madison Avenue 3] a televize“, varoval McGoohan v rozhovoru z roku 1977. „Dokud to budeme smířeně přijímat, budeme pokračovat s proudem, až se nakonec utrhne lavina.“

Padesát let po *Vězni* sleduje Velký bratr každého – a každý sleduje *Velkého bratra*.

Číslo 2: Bez *Vězně* by nebylo *Twin Peaks*

Vězeň byl prvním autorským mistrovským dílem televizní éry, které namísto komerčního diktátu správních rad poháněla jasná vize. Stejně jako (seriál) *Twin Peaks* byl paranoidní a surreální; hádanka zabalená do tajemství, propašovaná do hlavního vysílacího času uvnitř trojského koně divácky stravitelného thrilleru.

McGoohan svým vizionářstvím položil základy pro *Městečko Twin Peaks*, *Akta X*, *Ztracené* a další výpravy do hájemství znepokojivého. David Lynch dokonce v *Twin Peaks: Fire Walk with Me* (1992) složil hold scéně s opičí maskou ze závěrečného dílu *Vězně „Fall Out“*. Producent *Akta X* John Shiban označil McGoohanovo dílo za „Sever proti Jihu svého žánru“ a J. J. Abrams přiznal „inspiraci prvky z *Vězně* v *Alias* i *Ztracených*“.

Číslo 3: Kult *Vězně* dalece přerostl původní televizní seriál

Důkazem výjimečné práce s popkulturním *brandingem* budiž i to že, seriál inspiroval virální memy dlouhá desetiletí předtím, než byl tento fenomén vůbec popsán. Repliky, odvážné vizuály a jedinečný, přátelskost a skrytou hrozbu spojující druh písma (vytvořený podle fontu *Albertus*), zanechaly dodnes viditelnou stopu v populární hudbě, televizi, filmu i výtvarném umění. Odkazů se seriál dočkal třeba v *Battlestar Galactica*, *Matrix*, *G. I. Joe*, seriálu *Šílenci z Manhattanu*, *Spongebob v kalhotách* a řadě dalších. V roce 2000 si pak McGoohan dokonce stříhнул přátelskou parodii své role Čísla 6 v epizodě *Simpsonových* „Muž, který věděl příliš mnoho“.

Desítky kapel včetně Iron Maiden, Altered Images, XTC či Supergrass vzdaly dílu poctu ve své

hudbě i klipch. V roce 2012 byl v Portmeirionu uspořádán první ročník festivalu N°6, jehož název i místo konání bylo zjevným odkazem na Vězně. Hlavní hvězda festivalu, skupina New Order vystoupila v replikách proslulého McGoohanova seriálového blejzru.

Číslo 4: Klasika imunní vůči předělvkám bude žít navždy

McGoohan do seriálu otiskl svou osobnost natolik, že se – navzdory četným pokusům v průběhu minulých desetiletí – ukázalo nemožné vytvořit jeho předělvku. Několik projektů převést jej na velké plátno zabředlo a vyšumělo, přestože se mluvilo o hvězdách kalibru Kevina Costnera či Mela Gibsona v hlavní roli nebo Christopheru Nolanovi v režisérském křesle. Nic z toho však nebylo.

Stanice Sky v roce 2006 ohlásila šestidílnou televizní minisérii s Christopherem Ecclestonem, nikdy ji však nezrealizovala. Americká stanice AMC značku konečně oživila v roce 2009 s Jimem Caviezelem a Ianem McKellenem v hlavních rolích a Vesnici přemístila do namibijské pouště. Ambiciózní projekt skončil nezdarem a v zapomnění.

Loni byl jako režisér zatím posledního plánovaného remaku jmenován Ridley Scott, pohled do minulosti však velí fanouškům nedělat si velké naděje. Uvidíme se? Nesázejte na to.

Číslo 5: V dnešní postfaktické a postideologické dávká Vězeň době ještě větší smysl

Politické vyznění seriálu je sice notoricky spletité a nejasné, ale celkově je dnes snad ještě aktuálnější než před 50 lety. McGoohan satirizuje totalitární hrůzy komunistické Číny a sovětského Ruska v epizodách jako „Change of Mind“ (Změna názoru), vysmívá se však také prázdnému spektaklu západní spotřebitelské demokracie v epizodě „Free for All“ (Ring volný), v níž Číslo 6 kandiduje ve volbách do vedení Vesnice. „Imbecilové s vymytými mozky“, vysmívá se spoluobčanům: „Dokážete se smát? Plakat? Umíte vůbec myslet?“

McGoohan, konzervativní katolík odmítající natáčení milostných scén, tvrdě kritizoval společenský pokrok i státní byrokracii, současně však viděl jistou naději v hnutích revoluční mládeže 60. let. Tento muž plný rozporů věřil, že uvnitř každého člověka číhající zlo ve stylu Jekylla a Hyde je „naším největším nepřítelem“. Tady hledejme i vysvětlení šokujícího psychedelického vyvrcholení seriálu.

Číslo 6: V nejlepším se má skončit

Řízením osudu se *Vězeň* stal McGoohanovou nedokončenou symfonií. Na rozdíl od *Ztracených* nebo původního *Městečka Twin Peaks* tak seriál skončil dřív, než se stihl stát nechtěnou parodií sebe sama a začal se utápět v absurdních excesech – i proto se na něj vzpomíná takřka výhradně v dobrém.

Produkční společnost Lewa Gradea ITC si původně objednala dvě řady s celkem 26 epizodami, po pouhých 17 dílech však seriál zrušila. V druhé řadě měl Číslo 6 uniknout z Vesnice a cestovat po světě, jeho někdejší věznitelé by jej však nepřestali pronásledovat a ve své hlavě by tak zůstal oním příslovečným vězněm.

Od nutnosti pokoušet se zavděčit fanouškům nebo zadavatelům reklamy osvobozený McGoohan napsal finále seriálu „Fall Out“ během pouhých pár dní. Tato nápadně brechtovská

alegorie plná nezodpovězených otázek a kryptických nápověd některé diváky rozeznila. Končí ironicky veselým „cliffhangerem“: Číslo 6 prchá z Vesnice a vrací se do Londýna, jeho budoucnost však zůstává nejasná a osud nerozřešený. „Není svobodný,“ vysvětlil v roce 1977 McGoohan. „Svoboda je mýtus. Nemá to žádné konečné rozuzlení“.

Článek Stephena Daltona *Six ways cult show The Prisoner prepared us for the modern world* vyšel na stránkách British Film Institute 29. září 2017.

Poznámky:

- 1] Carnaby Street je luxusní nákupní ulice v londýnské čtvrti Soho.
- 2] Butlins je řetězec přímořských letovisek, orientovaných na britskou střední třídu.
- 3] Madison Avenue je od roku 1920 synonymem pro americký reklamní průmysl.